

першому курсі спеціальності «Соціальна робота» є орієнтація майбутніх педагогів на засвоєння моральних гуманістичних цінностей та управління ними у своєму житті й професійній діяльності. Цикл виховних годин спрямований на формування особистісних рис і професійної підготовки. Тематики їх є різноманітною: Людина для професії чи професія для людини?» Людина для професії чи професія для людини?» «Мотивація студентів до обраної професії», «Держава починається з кожного», «Народ мій є, народ мій завжди буде!», «Навчися планувати свій день», «Культура поведінки в громадських місцях» «Твоє покликання» тощо, інформаційні години «Державна символіка», «Ми пам'ятаємо» «Закон і совість.» «Чи можуть бути права без обов'язків?» «Що таке громадянська зрілість?». Акцент у практичній роботі робиться на діяльність гуртків, клубів, участь у конкурсах, що сприяє успішній реалізації особистісно-зорієнтованої моделі виховання та навчання.

Новій Україні потрібна нова школа, а новій школі – новий вчитель, який поєднує в собі високу духовність і педагогічну майстерність, що формується і вдосконалюється протягом теоретичної підготовки та практичної роботи в освітньому закладі.

#### Список використаних джерел

1. Ярошинська О. О. Освітній простір вищого навчального закладу як континуум проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців /О. О. Ярошинська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2014. Вип. 35. – С. 558–567.
2. Скоблева Э. И. Высшее профессиональное образование как институциональная система /Э. И. Скоблева // Вестник Астраханского государственного технического университета. Серия: Экономика. – 2010. – № 2. – С. 28–35.
3. Товканець Г. В. Формування педагогічної культури майбутнього педагога в умовах модернізації: методологічний та методичний аспекти [монографія] / Г. В. Товканець. – Мукачево: Видавничий центр МДУ, 2017. – 233 с.
4. Штейнбах Х. Психология жизненного пространства / Х. Штейнбах, В. Еленский. – Санкт-Петербург, 2004. – 240 с.
5. Новиков В. Н. Образовательная среда вуза как профессионально и личностно стимулирующий фактор [Электронный ресурс] / В. Н. Новиков // Электронный журнал «Психологическая наука и образование». – 2012. – № 1. – Режим доступа: [www.psyedu.ru](http://www.psyedu.ru)

УДК 37.013

МАРИНА І. Ю.,  
ПІПЧАК С. Н.,  
МОЧАН Т. М.

Мукачівський державний університет, Україна

#### ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В сучасному світі дедалі частіше спостерігається зростання проявів насильницьких дій по відношенню до інших. Такі соціально небезпечні прояви

агресії та агресивності зароджують серйозну тривогу. Агресивні тенденції поведінки стали поширеними навіть у дітей молодшого шкільного віку.

Проблеми шкільного насильства з точки зору соціології висвітлено у роботах А. Антонова, А. Дроздова, В. Лукова, О. Ожійової та ін.; психологічні особливості прояву є в центрі уваги І. Бердишева, О. Дроздова, Т. Румянцевої, О. Смірнова та ін.; розробку соціально-педагогічних аспектів вирішення згаданої проблеми здійснювали В. Ролінський, І. Хозраткулова, А. Чернякова та ін.; з точки зору правознавства зазначеною проблемою займалися І. Кудрявцев, А. Ратинов, Г. Русінов, Г. Уварова та ін.

Розглянемо вікову періодизацію появи агресивної поведінки у дітей.

Ми погоджуємося з думкою С. Стельмах, що перший зразок агресивної поведінки дитина отримує від дорослих – вираз гніву, який здатне розпізнати тримісячне немовля. Потім, як наслідок, прояв дитиною гніву у відповідь на фрустрацію, що починається у другій половині першого року її життя. На другому та третьому роках життя у конфліктах з ровесниками і дорослими виникають поведінкові моделі агресії у формі вибухів гніву та застосування фізичної сили (наприклад, ударів, штовхань, валяння по підлозі) [1].

Агресивні дії дітей дошкільного віку помічаються в ситуаціях захисту своїх інтересів та відстоювання своєї переваги, коли вони ще не засвоїли конструктивні способи взаємодії та не навчилися стримувати власні імпульси й агресивні дії використовуються як засіб або, як інструмент для досягнення певної мети. Це можна спостерігати на дитячих майданчиках, де матусям доводиться вчити дітей ділитися іграшками, не забирати в інших дітей те, що сподобалось, не кривдити інших, уміти просити тощо [1, с. 205].

З агресивними проявами у поведінці дітей зустрічаються і вчителі початкової школи. Проведені О. Яковлевою дослідження особливостей агресивної поведінки дітей молодшого шкільного віку показують, що її супроводжують неадекватна самооцінка (занижена або завищена); неадекватний рівень домагань, що не відповідає можливостям дитини; підвищена емоційна напруженість і тривожність; різний ступінь неадекватності уявлень дітей про своє місце в учнівському колективі, ставлення до них однолітків; низький рівень сформованості комунікативних навичок тощо [2, с. 297].

Аспект сімейних взаємовідносин, який викликає найбільший інтерес соціальних педагогів, соціальних працівників – це стиль сімейного керівництва, тобто дії батьків, які мають за мету сформувати або змінити поведінку дітей. Деякі батьки при вихованні свідомо дотримуються політики вседозволеності. Вони дозволяють дитині поводити себе як вона хоче або просто не звертають на неї уваги, не помічаючи, позитивна чи негативна її поведінка. Інші ж батьки або заохочують за поведінку, що відповідає соціальним нормам, або карають за недопустиму агресивну поведінку. Інколи батьки навмисно заохочують за агресивну поведінку або наказують за визнану в суспільстві. Навмисне або ненавмисне схвалення агресивної поведінки сприяє її закріпленню [2, с. 298].

О. Лобач та Т. Мірошніченко, на основі аналізу наукових праць А. Басс і А. Дарка, з акцентували увагу на характеристиці видів агресивних реакцій, які

заслужують на увагу спеціалістів у галузі педагогіки, психології, та є не менш цікавими і для батьків:

1. Фізична агресія – використання фізичної сили проти іншої людини.
2. Непряма агресія спрямована через іншу людину або групу людей.
3. Роздратованість – схильність до прояву негативних почуттів при найменшому збудженні (запальність, грубість).
4. Негативізм – опозиційна манера в поведінці від пасивного опору до активної боротьби проти встановлених звичаїв і законів.
5. Образа та заздрість і ненависть до оточуючих за справжні й вигадані дії.
6. Вербальна агресія – вираження негативних почуттів як у формі крику, вереску, так і через словесні відповіді (погрози) [3, с. 10–11].

Як зазначає О. Бовть, серед чинників, пов'язаних з проявами агресії дітей молодшого шкільного віку, виділяють такі: соціально-економічне та політичне становище сучасного суспільства; моральні норми поведінки, що задаються соціальними умовами; умови сімейного виховання; взаємодія з однолітками; характер і система виховання, які сприяють тому, що агресивні дії стають звичним засобом досягнення своїх потреб; вікові й індивідуальні особливості дітей; соматичне неблагополуччя, послаблене здоров'я, психічні захворювання; моделі агресивної поведінки в ЗМІ; фізичні умови середовища, що оточує дитину [4, с. 96].

Отже, на основі теоретичного аналізу проблеми дослідження, можна зробити наступні висновки. Основними причинами виникнення агресивних дій з боку дітей є агресія в сім'ї або нестабільні сімейні відносини, непослідовність у вихованні, низька адаптація в класному колективі. Тому здійснювати корекційні та виховні впливи в цьому напрямку доцільно вже в процесі роботи з учнями молодшого шкільного віку, бо в цьому віці такі стани ще не стали і їх легше коригувати, не дати закріпитись агресивним тенденціям у поведінці.

#### **Список використаних джерел**

1. Стельмах С. С. Вікові аспекти виникнення булінгу серед дітей / С. С. Стельмах // Вісник Чернігівського національного педагогічного. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 133. – С. 204–207.
2. Яковлева О. В. Причини агресивної поведінки молодших школярів / О. В. Яковлева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2015. – Вип. 1 (290). – С. 296–302.
3. Лобач О. О. Педагогічна корекція агресивності у молодших школярів: Методичні рекомендації для вчителів початкових класів. / О. О. Лобач, Т. В. Мірошніченко. – Полтава: ПДПУ, 2005. – 70 с.
4. Бовть О. Б. Причини агресивної поведінки дітей молодшого шкільного віку / О. Б. Бовть // Педагогіка і психологія. – 1997. – Вип.1. – С. 94 – 100.



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>